



Nationaal Coördinator  
Terrorismebestrijding en Veiligheid  
Ministerie van Justitie en Veiligheid

# Economische veiligheid: de balans tussen nationale veiligheid en open economie

december 2021

**De geopolitieke context van de wereldeconomie wordt complexer en risicovoller. Opkomende economieën met grote staatsinvloed, ingrijpende technologische ontwikkelingen en toenemende geopolitieke spanningen tussen landen vragen om alertheid ten aanzien van mogelijke dreigingen tegen de Nederlandse nationale veiligheid. Dreigingen komen bijvoorbeeld voort uit strategische afhankelijkheden van onder meer Aziatische landen, een meer instabiele internationale veiligheidssituatie en toenemende afhankelijkheden van essentiële grondstoffen. Maar denk ook aan de inzet van (digitale) spionage en sabotage.**

Het is belangrijk dat Nederland een antwoord heeft op bovenstaande ontwikkelingen. Daarom wordt binnen het programma Economische Veiligheid aandacht besteed aan de mogelijke risico's voor de nationale veiligheid bij buitenlandse overnames en investeringen, bij het gunnen van opdrachten via inkoop of aanbesteding en bij het weglekken van hoogwaardige kennis en technologie. In deze factsheet leest u wat dat betekent.

## **Waarom een programma Economische Veiligheid?**

Nederland is gebaat bij een open en vrije markteconomie. Daar horen overnames en investeringen van Nederland in het buitenland bij, maar ook overnames en investeringen van buitenlandse partijen in Nederland. De inkoop en aanbesteding van buitenlandse producten en diensten is niet meer weg te denken uit onze economie. En de vooraanstaande positie en goede academische reputatie van de Nederlandse kennisinstellingen hangt nauw samen met de academische vrijheid die in ons land wordt gegarandeerd en de openheid van onze kennisinstellingen naar de wereld.

Echter, daar waar de nationale veiligheid kan worden geraakt, is voorzichtigheid geboden. Bedrijven kunnen naast economische motieven namelijk ook gedreven worden door andere motieven. Zo kunnen zij bijvoorbeeld, openlijk of verborgen, gestuurd worden door een staat. Via het bedrijf kan de geopolitieke, strategische en economische macht van een land vergroot worden door het verwerven van informatie, geld, middelen en grondstoffen. Met deze middelen worden andere landen onder druk gezet om de geopolitieke belangen van een staat te verwezenlijken. Daarnaast is in sommige landen de inzet van inlichtingendiensten in de wet verankerd om strategische, economische informatie te verwerven voor de eigen machtspositie.

Het programma Economische Veiligheid brengt nationale veiligheidsrisico's bij buitenlandse overnames, investeringen en bij het gunnen van opdrachten middels inkoop en aanbesteding in beeld. Ook ontwikkelt het programma instrumenten om deze risico's te reduceren en de weerbaarheid te versterken. Daarnaast wordt gewerkt aan het tegengaan van ongewenste kennis- en technologieoverdracht.

### Nationale veiligheidsrisico's

Bij elke casus kunnen zich andere belangen aandienen. Bij overnames, investeringen of inkoop en aanbestedingen gaat het om de volgende nationale veiligheidsrisico's:

1. *Verstoring van de continuïteit van de vitale infrastructuur*  
Ernstige verstoring van bijvoorbeeld betalingsverkeer of telecommunicatie heeft grote gevolgen.
2. *Het weglekken van hoogwaardige kennis of vertrouwelijke informatie (zoals staatsgeheimen)*  
Dit risico hangt samen met een verhoogde kwetsbaarheid voor spionage, onderhoud aan beveiligingsinstallaties of het uitvoeren van (delen van) vitale processen. Gegevens kunnen dan bijvoorbeeld in landen terecht komen met wetten die het mogelijk maken dat inlichtingendiensten van deze landen bedoelde gegevens kunnen inzien.
3. *Een sterke afhankelijkheid van partijen en landen met wie Nederland niet dezelfde geopolitieke belangen deelt*  
Denk hierbij aan nationale sancties of politieke druk en – in ernstigere gevallen – dreiging en manipulatie.

### Overnames en investeringen

In algemene zin is er bij een overname of investering altijd sprake van een nieuwe of aanvullende afhankelijkheidsrelatie en van veranderingen in eigenaarschap, invloed en zeggenschap. Of dit een probleem vormt voor de nationale veiligheid hangt sterk af van de situatie, welk deel van het bedrijfsproces wordt geraakt, het soort bedrijf en de sector. Bij investeringen en overnames binnen vitale sectoren of van bedrijven waarmee vitale aanbieders nauw samenwerken is eerder sprake van risico's voor de nationale veiligheid. Als bijvoorbeeld een telecombedrijf wordt overgenomen door een buitenlandse partij zou dat gevolgen kunnen hebben voor de nationale veiligheid. Zo kan een kwaadwillende nieuwe eigenaar op aangeven van een statelijke actor het telecommunica-

tieverkeer verstoren of af luisteren, waardoor overheid, bedrijfsleven en burgers problemen ondervinden. In een dergelijk geval zou een kwaadwillende statelijke actor Nederland onder druk kunnen zetten om bepaald beleid te voeren.

### Inkoop en aanbesteding

Bij de overgrote meerderheid van aanbestedingen van overheidsopdrachten of opdrachten binnen de vitale infrastructuur zal geen sprake zijn van een nationale veiligheidsdimensie. Als er wel risico's voor de nationale veiligheid kunnen ontstaan, dient daar rekening mee gehouden te worden in het inkoop- en aanbestedingsproces. Of een opdracht een probleem vormt voor de nationale veiligheid, hangt sterk af van de sector c.q. het type product of dienst dat wordt geleverd, de opdrachtgever/afnemer en het bedrijf dat de opdracht wordt gegund.

Om eventuele risico's bij inkoop en aanbestedingen tijdig te identificeren en in het gunningstraject de nodige maatregelen te nemen (procedurekeuze, selectiecriteria en contractuele voorwaarden) zijn hulpmiddelen ontwikkeld. Zo is er bijvoorbeeld een overzicht van mogelijke risico's en een handreiking over gevoelige informatie beschikbaar.

### Kennisveiligheid

Ook kennisinstellingen kunnen een interessant doelwit zijn voor statelijke actoren door de hoogwaardige technologie en kennis die zij bezitten. Waar hoger onderwijs en wetenschap in Nederland kunnen profiteren van een open kennissysteem, moeten we ervoor waken dat andere landen niet tegen ons belang in met onze kennis aan de haal gaan. Het uitgangspunt hierbij is 'open waar mogelijk, beschermen waar nodig'. Bij het borgen van kennisveiligheid gaat het om ongewenste overdracht van kennis en technologie, maar ook om heimelijke beïnvloeding van hoger onderwijs en wetenschap vanuit het buitenland.

### Risicoanalyse

Indien zich een concrete praktijkcasus voordoet, kan er in overleg met de NCTV een casusanalyse worden georganiseerd, waarbij onder andere de inlichtingen- en veiligheidsdiensten worden betrokken. Bij de casusanalyse wordt nader bekeken welke belangen en dreigingen er van toepassing zijn en welke waarborgingsmaatregelen momenteel aanwezig zijn. Vervolgens wordt bekeken of er risico's zijn die niet voldoende beheersbaar zijn en wat daarop het handelingsperspectief is.

### Meer informatie

Voor meer informatie zie 'programma Economische Veiligheid' op [www.nctv.nl](http://www.nctv.nl) of stuur een email naar [ev@nctv.minjenv.nl](mailto:ev@nctv.minjenv.nl).

**Meer informatie over de dreiging, leest u in het Dreigingsbeeld Statische Actoren op [www.nctv.nl](http://www.nctv.nl).**